

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettua lakia. Muutokset koskevat eräitä salaisia tiedonhankintakeinoja ja niiden käytön edellytyksiä.

Salaisena tiedonhankintakeinona toteutettavan televalvonnan lupaa ei enää jatkossa lähtökohdaisesti rajoitettaisi vain tiettyihin luvan hakemisen hetkellä tiedossa oleviin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin.

Peitety tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä ennalta estettäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttö mahdollistettaisiin selvittäessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvia tiettyjä virkarikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1.1.2024, kuitenkin mahdollisimman yhtä aikaa pakkokeinolain ja poliisilain vastaavien muutosten kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Yleistä	4
2.2 Salaiset tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi	5
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	13
4.2.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
6 Lausuntopalaute.....	14
7 Säännöskohtaiset perustelut	14
7.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa.....	14
8 Lakia alemman asteinen sääntely	17
9 Voimaantulo	17
10 Toimeenpano ja seuranta	17
11 Suhde muihin esityksiin.....	17
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	18
12.1 Salaiset tiedonhankintakeinot.....	18
12.1.1 Yleistä	18
12.1.2 Televalvonta ja teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen.....	19
12.1.3 Peitelty tiedonhankinta.....	20
12.1.4 Ylimääräinen tieto.....	20
LAKIEHDOTUS	22
rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	22
LIITE	26
RINNAKKAISTEKSTI.....	26
rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	26

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/2018, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki*) tuli voimaan 1.4.2018.

Oikeusministeriö asetti heinäkuussa 2020 työryhmän, jonka tehtävänä oli tarkastella pakkokeinolain (806/2011) muutostarpeita ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset (OM058:00/2020). Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2021. Työryhmässä ehdotettiin tehtäväksi useita muutoksia muun muassa pakkokeinolain 10 lukuun. Työryhmän esitykseen perustuva hallituksen esitys laeiksi pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle lokakuussa 2022 (HE 217/2022 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen helmikuussa 2023 (EV 305/2022 vp). Pakkokeinolain muutokset tulevat voimaan 1.10.2023 (laki 452/2023).

Poliisilain (872/2011) salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan 5 lukuun ehdotettiin tehtäväksi pakkokeinolain 10 luvun muutoksia vastaavat muutokset eduskunnalle marraskuussa 2022 annetulla hallituksen esityksellä laiksi poliisilain muuttamisesta (HE 275/2022 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen helmikuussa 2023 (EV 316/2022 vp). Poliisilain muutokset tulevat voimaan 1.10.2023 (laki 492/2023).

Salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luku perustuu olennaisilta osiltaan pakkokeinolain 10 luvun salaisia pakkokeinoja koskeviin säännöksiin. Salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää pääasiassa samojen edellytysten perusteella rikosten estämiseen kuin niitä voidaan käyttää pakkokeinolain 10 luvun perusteella rikosten selvittämiseen. Rajavartiolaitos voi käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja tietyissä tapauksissa myös vaaran torjumiseen.

Eduskunta on vastauksessaan EV 374/2010 vp hallituksen esitykseen esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi (HE 222/2010 vp) muun ohessa hyväksynyt lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan. Lausumaan on oikeusministeriöstä vastattu seuraavasti:

”Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia, lainsäädännön muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi lähivuosina. Tämä koskee myös salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä päättämistä.”

Eduskunnan lausumalla on merkitystä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa tarkoitettun salaisen tiedonhankinnan suojaamisen kannalta. Hallituksen esityksessä HE 217/2022 vp arvioidaan salaisen pakkokeinon käytön suojaamista koskevan asian päätöksentekoa (s. 38–39). Arvioinnin mukaan salaisen pakkokeinon käytön suojaamiseen osalta ei vaikuta olevan tarvetta osoittaa asiasta päättämistä tuomioistuinten toimivaltaan. Hallituksen esityksessä HE 217/2022 vp sanottu koskee myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa tarkoitettuja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaa päätöksentekoa.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 1.3.2023 hankkeen Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muuttamiseksi. Hankkeen ensimmäisessä osassa tehtävänä on valmistella Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaista tiedonhankintaa koskevan 3 luvun muutokset niin, että ne vastaavat pääosiltaan hallituksen esityksen HE 217/2022 vp perusteella pakkokeinolain 10 lukuun tehtäviä muutoksia.

Hallituksen esitys on valmisteltu sisäministeriön rajavartio-osastolla virkatyönä. Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella x.x.–x.x.2023. Sisäministeriö pyysi lausuntoa seuraavilta tahoilta: eduskunnan oikeusasiamies, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Helsingin hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus, Ihmisoikeusliitto, Julkiset Oikeusavustajat ry, Keskusrikospoliisi, liikenne- ja viestintäministeriö, liikenne- ja viestintävirasto, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, oikeusministeriö, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry, Poliisihallitus, Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL ry, puolustusministeriö, puolustusvoimien pääesikunta, Päälystöliitto ry, Rajaturvallisuusunioni ry, sisäministeriön poliisiosasto, Suojelupoliisi, Suomen Asianajaliitto, Suomen Konepäälystöliitto SKL ry, Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry, Suomen Poliisijärjestöjen liitto, Suomen Syyttäjäyhdistys ry, Suomen tuomariliitto ry, Suomen Yrittäjät, Syyttäjälaitos, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, Tuomioistuinvirasto, ulkoministeriö, Upseeriliitto ry, valtioneuvoston oikeuskansleri ja valtiovarainministeriö.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla sisäministeriön verkkosivustolta ja valtioneuvoston verkkosivustolta tunnuksella SM046:00/2022. Lausuntojen sisältöä käsitellään esityksen kohdassa 7.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa noudattaen mitä tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa (805/2011) tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvista rikoksista säädetään Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 4 §:ssä. Lain 5 §:n mukaan Rajavartiolaitos voi toisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä suorittaa esitutkinnan muussakin kuin 4 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos se liittyy Rajavartiolaitoksen aloittamaan esitutkintaan ja sitä koskeva syyte voitaisiin käsitellä tuomioistuimessa yhdessä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta koskevan syyteen kanssa.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan painopisteenä on ihmisten rajanylittämiseen liittyvä rikollisuuden torjunta, joista esimerkkeinä ovat laittoman maahantulon järjestäminen, valtionrajarikokset, matkustusasiakirjoihin liittyvät väärennysrikokset, ihmiskauppari kokset, alueloukkaukset sekä kätkemisrikokset. Lisäksi Rajavartiolaitos on toimivaltainen estämään ja selvittämään muun muassa tiettyjä luonnonvararikoksia, merellisiä ympäristörikoksia sekä vesiliikennerikoksia.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnassa sovelletaan rajavartiolaissa (578/2005) säädettyjä yleisiä periaatteita, erityisesti perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista (11 §), suhteellisuusperiaatetta (7 §), vähimmän haitan periaatetta (7 a §), tarkoitussidonnaisuuden periaatetta (7 b §) sekä mahdollisuutta siirtää toimenpidettä tai luopua siitä (9 §).

Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista koskevan rajavartiolain 11 §:n mukaan rajavartiomiehen on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista. Suhteellisuusperiaatetta koskevan rajavartiolain 7 §:n mukaan toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Käytettävien keinojen ja niiden aiheuttamien haittojen tulee olla järkevässä suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Suhteellisuusperiaate ilmenee myös rajavartiolain 9 §:stä, jonka mukaan rajavartiomiehellä on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden.

Vähimmän haitan periaatetta koskevan rajavartiolain 7 a §:n mukaan kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Tarkoitussidonnaisuuden periaatetta koskevan 7 b §:n mukaan toimivaltuutta saa käyttää vain säädettyyn tarkoitukseen.

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla voidaan puuttua perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin, kuten esimerkiksi perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöedellytyksistä säädettyä on otettava huomioon eräiden perusoikeuksien rajoittamiseen liittyvät lakivaraukset. Perustuslain 10 §:n 3 momentin yksilöidyn lakivarauksen mukaan lailla voidaan säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Pykälän 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Perusoikeudet eivät yleensä ole ehdottomia, vaikka perusoikeussäännös olisi kirjoitettu oikeuden turvaavaan muotoon ja vaikka säännös ei sisältäisikään sääntelyvarausta tai muuta lakiviitasta. Tällöin kysymys perusoikeuden rajoittamisesta ratkaistaan perusoikeuksien rajoittamista koskevien yleisten oppien mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on johtanut perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudesta ja oikeuksien luonteesta perustuslaissa turvattuina oikeuksina joitakin yleisiä perusoikeuksien rajoittamista koskevia vaatimuksia (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5). Näitä ovat vaatimukset:

1. lailla säätämisestä
2. lain täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta
3. rajoituksen hyväksyttävyydestä
4. rajoituksen suhteellisuudesta
5. perusoikeuden ydinalueen koskemattomuudesta
6. oikeusturvajärjestelyjen riittävydestä ja
7. ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisesta.

2.2 Salaiset tiedonhankintakeinot rikoksen estämiseksi

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 2 §:n 2 kohdan mukaan rikoksen estämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää rikos, sen yritys tai valmistelu, kun henkilön

toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, taikka keskeyttää jo aloitetun rikoksen tekeminen tai rajoittaa siitä välittömästi aiheutuvaa vahinkoa tai vaaraa. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämisestä on kysymys silloin, kun teko kyettäisiin estämään ennen kuin tunnusmerkistön mukaiseen täytäntöönpanotoimeen on ryhdytty. Myös rangaistavan yrityksen estäminen mainitaan nimenomaisesti. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen valmistelun estämisellä tarkoitetaan rangaistavan teon valmistelua, vaikka itse valmistelua ei ole kriminalisoitu. Lisäksi valmistelun estämiseen kuuluu myös rangaistavan valmistelun estäminen. (HE 41/2017 vp, s. 20).

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvussa säädetään televalvonnan, tukiasematietojen hankkimisen, suunnitelmallisen tarkkailun, peitellyn tiedonhankinnan, teknisen tarkkailun (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen, tietolähdetoiminnan ja valvotun läpilaskun käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen taikka vaaran torjumiseen. Näitä tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää salassa niiden kohteilta.

Rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, peitetoimintaan, valeostoon ja tietolähteen ohjattuun käyttöön rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi ei kuulu sellaisia rikoksia, joiden paljastamiseksi voitaisiin käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:n 1 momentin mukaan salaisen tiedonhankintakeinon yleisenä edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa saatavan Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi tai vaaran torjumiseksi tarvittavia tietoja. Salaisten tiedonhankintakeinojen käytön erityisinä edellytyksinä ovat ne yksilöidyt rikokset, joiden estämiseksi kutakin keinoa voidaan käyttää. Lisäksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 14 §:n 2 momentin mukaan suunnitelmallista tarkkailua, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, henkilön teknistä seurantaa, teknistä laitetarkkailua ja valvottua läpilaskua saadaan käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiselle. Kyseisillä menetelmillä voidaan puuttua perus- ja ihmisoikeuksiin siinä määrin, että niiden käytölle on ollut perusteltua asettaa tällainen edellytys.

16 § Televalvonta ja sen edellytykset

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:n 2 momentin nojalla Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen, törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen tai törkeään metsästyksrikokseen.

Lain 16 §:n 1 momentin mukaan televalvonnalla tarkoitetaan laissa tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntaaressa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Tunnistamistiedolla tarkoitetaan tietoyhteiskuntaaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestien välittämiseksi. Tietoyhteiskuntaaaren nimike on muutettu lailla 68/2018 sähköisen viestinnän palveluista annetuksi laiksi.

Sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa tunnistamistietojen käsite on korvattu termillä välitystiedot. Hallituksen esityksen HE 221/2013 vp perustelujen mukaan välitystieto vastaa sisällöllisesti tunnistamistiedon määritelmää, mutta vastaa paremmin haettua sisältöä. Termi tunnistamistieto sekoitetaan yleiskielessä usein erilaisiin tunnistautumiseen liittyviin palveluihin. Tunnistamistiedon määritelmästä ei ole myöskään ilmennyt riittävän selvästi se, että tilaajaan tai käyttäjään yhdistettävissä oleva tieto on tullut kerätä viestinnän välittämisen yhteydessä, jotta sitä voidaan pitää tunnistamistietona (HE 221/2013 vp, s. 95). Tästä syystä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa olisi perusteltua korvata termi tunnistamistieto termillä välitystieto, vastaavasti kuin 1.10.2023 voimaan tulevissa pakkokeinolain muutoksessa (laki 452/2023) ja poliisilain muutoksessa (laki 492/2023).

Termillä välitystieto olisi kuitenkin osaksi erilainen merkitys Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa verrattuna sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin. Tämän vuoksi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa termiä tarkennettaisiin toteamalla, että kysymys on välitystiedoista nimenomaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa tarkoitetussa merkityksessä. Valittu määritelmä vastaa pakkokeinolain ja poliisilain vastaavien määritelmien muutoksia.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan mukaan viestinnän välittäjällä tarkoitetaan teleyritystä, yhteisötilaajaa ja sellaista muuta tahoa, joka välittää sähköistä viestintää muutoin kuin henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin. Televalvonnan voidaan katsoa kohdistuvan nimenomaan viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankintaan. Jos välitystiedot hankitaan muualta kuin viestinnän välittäjän hallusta, kyse ei ole televalvonnalla hankittavasta tiedosta. Tämän vuoksi on perusteltua täsmentää televalvonnan määritelmää viittaamalla siinä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdan määritelmään. Kysymys on televalvonnan määritelmän tarkentamisesta myös suhteessa pakkokeinolain 7 luvun 4 §:n mukaisiin takavarikoimis- ja jäljentämiskieltoihin.

Viestintään ja sijaintitietoihin liittyvien Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain käsitteiden laajempi kokonaistarkastelu on aiheellista tehdä siinä yhteydessä, kun käsitteitä mahdollisesti pohditaan laajemmin esimerkiksi sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseen liittyen.

18 § Televalvonnasta päättäminen

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimien päättää 16 §:n 2 momentissa sekä 17 §:ssä tarkoitettua televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Pykälän 2 momentin mukaan jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua.

Pykälän 3 momentin mukaan lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja se voi koskea myös luvan antamista edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi. Käytännössä on esitetty erilaisia tulkintoja siitä, voidaanko televalvonnalle hakea jatkoa aikaisemman luvan ollessa vielä voimassa, ja jos uusi lupa myönnetään vanhan ollessa vielä voimassa, alkaako jatkoluvan voimassaolo aina päätöshetkestä vai esimerkiksi tätä myöhemmästä vanhan luvan päättymispäivästä. Momenttia tulisi selventää niin, että siitä käy selvästi ilmi luvan voimassaolon alkavan aina luvan antopäivästä. Olennaista on, että luvan myöntämisen edellytykset on arvioitu ja ne ovat olleet olemassa luvan myöntämishetkellä.

Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, mitä tietoja televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava. Momentin 6 kohdan mukaan on mainittava toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaitteiden määrä kasvaa jatkuvasti.

Esimerkiksi televalvonnan kohteena olevien liittymien määrät ovat kasvaneet vuositasolla selvästi enemmän kuin niiden kohteena olevien henkilöiden lukumäärä. Nykyinen sääntely lisää tarvetta tehdä samassa asiassa samaa henkilöä koskevia useita peräkkäisiä televalvontavaatimuksia ja -päätöksiä. Nykyisen sääntelyn laite- ja liittymäkohtaisuus aiheuttaa samassa asiassa useita peräkkäisiä televalvontalupien valmistelu- ja käsittelyprosesseja sekä Rajavartiolaitoksessa että tuomioistuimissa.

On perusteltua, että televalvontaa koskeva sääntely muutettaisiin teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisuuden sijaan henkilösidonnaiseksi. Televalvontaa koskevassa luvassa ei enää lueteltaisi erikseen kaikkia niitä telepäätelaitteita tai -osoitteita, joita lupa koskee, vaan tuomioistuin myöntäisi luvan kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen olettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Muutoksen ansiosta Rajavartiolaitoksen ei tarvitsisi hakea enää erikseen yksittäisiä lupia kullekin henkilön hallussa olevalle tai hänen oletettavasti muuten käyttämälleen sellaiselle teleosoitteelle tai telepäätelaitteelle, joka selviää televalvontaluvan myöntämisen jälkeen. Tuomioistuin päättää ehdotuksen mukaan edelleen henkilöstä, jonka viestintään televalvonnan on tarkoitus kohdistua.

Henkilön käyttämien teleosoitteiden ja -päätelaitteiden yksilöintitietojen selvittäminen jäisi edelleen Rajavartiolaitoksen virkavastuulla selvittäväksi asiaksi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies tekisi toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista erillisen päätöksen. Siinä tulisi nimenomaisesti perustella, miksi toimenpiteen kohteeksi on valittu juuri kyseessä olevat teleosoitteet tai telepäätelaitteet. Päätös olisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:ssä tarkoitetun laillisuusvalvonnan piirissä.

Päätöksen perusteluvollisuutta ja jälkivalvontaa korostettaisiin myös edellyttämällä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevassa 52 §:ssä, että myös televalvontaa koskevassa ilmoituksessa tiedonhankinnan kohteelle olisi yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet. Tällä olisi merkitystä tiedonhankinnan kohteen oikeusturvatakeiden, kuten esimerkiksi kantelun, rikosilmoituksen tai vahingonkorvauskanteen kannalta. Tällä olisi myös merkitystä tuomioistuimen tiedonsaannille, sillä 52 §:n 4 momentin nojalla kohteelle ilmoittamisesta on jatkossakin samalla ilmoitettava kirjallisesti luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Muutoksen vuoksi on lisäksi perusteltua lisätä televalvontaa Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 50 §:ään, joka koskee teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttämistä. Perusteltua on, että myös televalvontaa tulisi keskeyttää tilanteessa, jossa se kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin oleviin teletietoihin. Lisäksi televalvonnalla saadut tiedot ja niitä koskevat muistiinpanot olisi hävitettävä.

Televalvontalupaa haettaessa ja myönnettäessä henkilö voi kuitenkin olla myös tuntematon. On perusteltua, että tämä käy nimenomaisesti ilmi lain säännöksestä. Tällaisissa tapauksissa olisi lisäksi edelleen tarvetta sille, että televalvontalupa myönnettäisiin teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisesti.

Esityksellä ei muutettaisi teleoperaattoreiden roolia toimenpiteessä, vaan operaattoreiden toiminta asiassa perustuisi jatkossakin viranomaisen päätöksiin.

23 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 23 §:n 1 momentin mukaan peiteltyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa

tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja.

Pykälän 2 momentin nojalla Rajavartiolaitos saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perustella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen tai törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen. Pykälässä ei ole erityissäntelyä tilanteista, joissa peitelty tiedonhankinta tapahtuisi tietoverkossa.

Digitalisoituvassa yhteiskunnassa toiminta on siirtynyt ja siirtyy kiihtyvällä vauhdilla tietoverkkoihin. Rajavartiolaitoksen tutkimia rikoksia valmistellaan, markkinoidaan ja toteutetaan tietoverkkojen avustuksella. Vaikka rikos olisi toteutunut täysin reaali maailmassa, rikoksista tai niihin liittyvistä teoista keskustellaan runsaasti erilaisilla tietoverkon alustoilla. Estääkseen ja selvittääkseen rikoksia Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan on toimittava aktiivisesti tietoverkoissa, joissa iso osa rikokseen liittyvistä havainnoista tehdään sekä todisteena takavarikoitava aineisto löytyy. Useat Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikokset linkittyvät eri maihin tai maanosiin ja rikolliset pitävät toisiinsa yhteyttä tietoverkkoja hyödyntäen. Nimimerkkien takana toimivien tahojen identiteetin selvittäminen edellyttää, että erilaisilla keskustelupalstoilla voidaan suorittaa myös lyhytkestoista peiteltyä tiedonhankintaa käyttäen harhauttavia henkilö- ja muita tietoja. Peiteltyllä tiedonhankinnalla tietoverkossa voitaisiin hankkia tärkeää tietoa rikoksen estämiseksi toteuttamalla lyhytkestoista tiedonhankintaa käyttämällä harhauttavia henkilö- ja muita tietoja. On todennäköistä, että toimivaltuuden avulla voitaisiin jatkossa onnistua estämään esimerkiksi valmisteilla olevia laittoman maahantulon järjestämiseen liittyviä rikoksia, jos suunniteltuun tekoon päästään puuttumaan saatujen tietojen avulla. Toimivaltuutta voitaisiin käyttää esimerkiksi tilanteessa, jossa sosiaalisen median alustalla on nimimerkin tekemä ilmoitus, jossa luvataan järjestää maahanpääsy Suomeen rahallista korvausta vastaan. Tuntemattoman ilmoittajan kirjoitusten tai käyttäytymisen perusteella olisi syytä epäillä tämän syyllistyvän laittoman maahantulon järjestämiseen, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Peiteltyllä tiedonhankinnalla tietoverkossa kyettäisiin mahdollisesti selvittämään ilmoittajan henkilöllisyys, hänen sijaintinsa ja hänen toimintansa laajemmin ja näin mahdollisesti estämään rikos.

Pakkokeinolaissa ja poliisilaissa peitetoiminta tietoverkossa on mahdollistettu alemmalla kynnyksellä kuin peitetoiminta. Tätä on perusteltu lain esitöissä ennen kaikkea sillä, että tietoverkossa tapahtuvalle ihmisten väliselle vuorovaikutukselle on jo sinänsä tyypillistä, ettei toisen osapuolen henkilöllisyyttä aina tiedetä, vaan tämä voi esiintyä esimerkiksi nimimerkillä. Lisäksi tietoverkossa tapahtuvan peitetoiminnan dokumentointi voidaan toteuttaa helpommin ja tarkemmin kuin muussa peitetoiminnassa, joten jälkikäteen on luotettavasti selvittäväissä, kuinka peitetoimintaa suoritettaessa on toimittu. Tietoverkkoympäristössä ei ole myöskään tavanomaisen peitetoiminnan turvallisuusriskejä (HE 224/2010 vp, s. 116 ja HE 222/2010 vp s. 339). Rajavartiolaitoksen käytössä ei nykyisellään ole peitetoiminta tai peitetoiminta tietoverkossa rikoksia estettäessä tai selvittäessä. Lyhytkestoisella peiteltyllä tiedonhankinnalla puututtaisiin vähemmän henkilön perusoikeuksiin kuin peitetoiminnalla tietoverkoissa.

Pakkokeinolain 10 luvun 14 §:n 4 momentin muutoksen (laki 452/2023) perusteella Rajavartiolaitos saa kohdistaa epäiltyyn peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa, jos tätä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Poliisilain 5 luvun 15 §:n uuden 4 momentin (laki 492/2023) nojalla poliisi saa kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Edellä esitetyillä perusteilla esityksessä ehdotetaan, että Rajavartiolaitos saisi kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

25 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 31 §:n 2 momentin muutoksen (laki 461/2023) mukaan teknistä laitetarkkailua ei saa kohdistaa sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään muualla laissa. Muutos tarkoittaa, että niin sanottu näppäimistökuuntelu sisältyy jatkossa teknisen laitetarkkailun määritelmän piiriin, paitsi jos kysymys on sellaisesta luottamuksellisesta viestiä koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta tai muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta, josta säädetään muualla pakkokeinolain 10 luvussa. Siltä osin kuin näppäimistökuuntelulla seurataan reaaliajassa esimerkiksi viestin kirjoittamista, kysymys ei sanotun johdosta olisi teknisestä laitetarkkailusta vaan teknisestä kuuntelusta. Koska teknistä kuuntelua saadaan nykyisellään kohdistaa vain vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevaan rikoksesta epäiltyyn, ja koska edellä todetuin tavoin suojan tarpeen johdosta ei ole normaalisti perusteltua rinnastaa näppäimistökuuntelua asuntokuunteluun, tulee teknistä kuuntelua koskevaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 25 §:ään ottaa asiaa koskeva poikkeussäännös, jonka mukaan teknisenä kuunteluna arvioitaisiin myös pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua sen sijaintipaikasta riippumatta. Ehdotusta on tarkemmin perusteltu jäljempänä 25 §:ää koskevissa perusteluissa.

39 § Menettely tuomioistuimessa

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 39 §:n 3 momentin mukaan, jos tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä.

Ehdotuksen mukaan televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä ei enää tarvitsisi mainita toimenpiteen kohteena olevaa teleosoitetta tai telepäätelaitetta, vaan vaatimus ja päätös koskisivat osoitteen tai laitteen sijaan vain tiettyä henkilöä. Poikkeuksena tästä olisivat tilanteet, joissa henkilö olisi tuntematon, jolloin toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaitte tulisi edelleen mainita televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä. Tästä syystä olisi muutettava Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 39 §:n 3 momenttia niin, että sen ensimmäinen virke rajoittuisi vain sellaisiin tilanteisiin, joissa henkilö on tuntematon.

44 § Kuuntelu- ja katselukiellot

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 44 §:n mukaan teknistä kuuntelua ja teknistä katselua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää. Koska Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 31 §:n 2 momentin 1.10.2023 voimaan tulevan muutoksen (laki 461/2023) mukaan tekninen laitetarkkailu voi kohdistua myös laitteeseen tallennettuun tai sillä kirjoitettavana olevaan muuhun kuin sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään muualla laissa, on perusteltua lisätä myös tekninen laitetarkkailu kuuntelu- ja katselukielloja koskevaan 44 §:ään.

48 § Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 48 §:ssä säädetään salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytyksenä oleva enimmäisrangaistusraja on korkeampi kuin kaksi vuotta vankeutta. Estettä ei perustuslakivaliokunnan mukaan ole kuitenkaan ollut sille, että säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisiakin yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat muihin momentissa tarkoitettuihin rikoksiin ja jotka täyttävät tuolloisessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että ylimääräistä tietoa koskevan sääntelyn arvioinnissa on syytä ottaa huomioon yhtäältä perustuslaissa turvattu luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja ja toisaalta tämän oikeuden tietyntaiteista rajoittamista puoltavat vakavien rikosten selvittämisen intressi ja rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuuteen liittyvät hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet. Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että kahden vuoden enimmäisrangaistusvaatimus toisi sääntelyn piiriin useita sellaisia rikoksia, joita ei voida pitää tuolloisessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettuina yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavina rikoksina (PeVL 32/2013 vp s. 6–7).

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:n 2 momentin nojalla Rajavartiolaitoksen on mahdollista käyttää televalvontaa törkeän laittomaan maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvän ihmiskaupan estämiseksi. Näiden rikosten estämiseen Rajavartiolaitos voi käyttää myös tukiasematietojen hankkimista ja teknistä tarkkailua, esimerkiksi teknistä kuuntelua ja katselua. Kyseistä tiedonhankintakeinoista kertyneen ylimääräisen tiedon käyttäminen ei kuitenkaan ole mahdollista Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäillyn lahjuksen ottamisen (rikoslain 40 luvun 1 §), virka-aseman väärinkäyttämisen (rikoslain 40 luvun 7 §) ja virkasalaisuuden rikkomisen (rikoslain 40 luvun 5 §) tutkimisen yhteydessä. Rajavartiolaitoksessa ei ole ollut virkatoimien hoitamiseen liittyviä korruptio- tai lahjontaepäilyjä. Kuitenkin esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämisrikollisuuteen liittyy suuriakin rahasummia ja tekijöillä saattaa olla tarvetta yrittää vaikuttaa viranomaisten toimintaan tai saada tietoa tutkinnassa paljastuneista seikoista. Tällainen toiminta saattaisi tulla esille Rajavartiolaitoksen selvittäessä esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämistä. Virkarikokset, kuten esimerkiksi virka-aseman väärinkäyttäminen, vaikuttavat haitallisesti yhteiskuntamoraaliin ja niiden selvittämisen intressi on suuri. Virkarikossäännöksillä pyritään turvaamaan virkatoimien lainmukaisuus ja riippumattomuus epäasialliselta vaikuttamiselta. Koska virkamiehillä on laaja oikeus tehdä kansalaisia velvoittavia päätöksiä, epäasiallista virkatoimintaan vaikuttamista on pidettävä vahingollisena koko yhteiskunnalle.

Sanotun johdosta perustellulta vaikuttaa perustellulta, että ylimääräistä tietoa saisi käyttää myös Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien rikoslain 40 luvussa tarkoitettujen lahjuksen ottamisen, virkasalaisuuden rikkomisen ja virka-aseman väärinkäyttämisen selvittämisessä, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momentin 9 kohdan muutoksen (laki 452/2023) perusteella Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää pakkokeinolain nojalla saatua ylimääräistä tietoa tutkittavakseen kuuluvien rikoslain 40 luvussa tarkoitettujen lahjuksen ottamisen, virkasalaisuuden rikkomisen ja virka-aseman väärinkäyttämisen selvittämiseen.

On kuitenkin huomattava, että Rajavartiolaitos tutkii Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 4 §:n 13 kohdassa tarkoitettua Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäiltyä syyllistymistä rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun virkarikokseen vain, jollei puolustusvoimien tai poliisin

esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu. Jos kyse on esimerkiksi Rajavartiolaitoksen virkamiehen epäilystä rikoksesta, huolehditaan esitutkinnan puolueettomuudesta tarvittaessa siirtämällä asia poliisille Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 8 §:n nojalla.

50 § Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 50 §:n mukaan, jos käy ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Televalvonnan ehdotetun teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisuudesta luopumisen vuoksi olisi perusteltua lisätä myös televalvonta säännökseen niin, että televalvonnan kohdistuessa muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin, televalvonta olisi tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista. Lisäksi tällaiset televalvonnan saadut tiedot sekä näitä koskevat muistiinpanot olisi heti hävitettävä. Samalla olisi perusteltua selkeyttää säännöstä sekä televalvonnan että teknisen kuuntelun osalta niin, että tiedonhankintakeinon käytön keskeyttäminen ja tallenteiden ja tietojen sekä näitä koskevien muistiinpanojen hävittämisvelvollisuus koskisi nimenomaan pykälässä tarkoitettuja tilanteita.

Pykälän viimeisen virkkeen mukaan velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai tunnistamistietoihin taikka että lain 31 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta. Teknisen laitetarkkailun käyttöalaa koskeva pakkokeinolain muutos (laki 452/2023) on perusteltua huomioida myös kyseisessä säännöksessä.

3 Tavoitteet

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva 3 luku perustuu olennaisilta osiltaan pakkokeinolain 10 luvun säännöksiin salaisista pakkokeinoista. Tavoitteena on, että esityksessä ehdotettavat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun muutokset vastaavat pääosiltaan 1.10.2023 voimaan tulevia pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muutoksia (laki 452/2022 ja 492/2023). Käsitellessään poliisilain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä HE 275/2022 vp hallintovaliokunta piti perusteltuna sitä jo aiemmassa lainvalmistelukäytännössä omaksuttua lähtökohtaa, että pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti, ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman samansisältöistä (HaVM 42/2022 vp, s. 3). Tämä lähtökohta on myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain nyt esitettävien muutosten taustalla.

Tavoitteena on lisäksi rajavartiolain 7 §:n mukaisen suhteellisuusperiaatteen mukaisesti varmistaa, että salaisia tiedonhankintakeinoja käytetään vain siinä määrin kuin tiedonhankintakeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 lukuun. Salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva lain 3 luvun sääntely on perusteltua rakentaa pakkokeinolain 10 luvun sääntelyn pohjalle ja sääntelyn tulee näin ollen olla mahdollisimman pitkälle samansisältöistä.

Televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi teleosoite- tai telepäätelaitekohtaisesti, vaan olisi arvioitava, voidaanko televalvontaa kohdistaa mihin tahansa tietyn henkilön käytössä olevaan osoitteeseen tai laitteeseen. Peitelty tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä silloin, kun estettävänä on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttö mahdollistettaisiin tiettyjen kahden vuoden enimmäisrangaistuksella rangaistavissa olevien Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvien virkarikosten selvittämisessä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen arvioidaan säästävän toimivaltaisten viranomaisten resursseja. Säästöä voidaan arvioida aiheutuvan siitä, että televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi vain tiettyihin yksilöityihin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Kun jatkossa ei enää olisi tarvetta hakea ja käsitellä uutta lupaa aina, kun ilmenee saman henkilön käytössä oleva, tiedonhankinnan kannalta olennainen luvan ulkopuolinen teleosoite tai telepäätelaitte, televalvontaa koskevien tuomioistuinkäsittelyiden määrän voidaan arvioida jonkin verran vähenevän ja resurssien säästävän.

Rajavartiolaitos käyttää salaisten tiedonhankintakeinojen kirjaamisessa ja hallinnoimisessa poliisin ylläpitämiä järjestelmiä. Muutokset tulee huomioida olemassa ja rakenteilla olevissa asiankäsittelyjärjestelmissä. Ehdotuksista voidaan arvioida aiheutuvan järjestelmiin jonkin verran muutostarpeita ja tästä seuraavan kustannuksia. Kustannusten tarkkaa määrää ei ole mahdollista arvioida tässä vaiheessa.

4.2.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Salaisten tiedonhankintakeinojen käytöllä puututaan perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa suojattuihin oikeushyviin. Tämä koskee erityisesti oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapautta, yksityiselämän suojaa ja omaisuuden suojaa. Perustuslain 21 §:n nojalla huomioon on otettava myös oikeusturvakysymykset. Edellä esityksessä kuvatun mukaisesti ehdotuksilla edistetään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, kun tarkennetaan ja yhdenmukaistetaan tiedonhankintakeinojen soveltamista koskevaa sääntelyä ja vahvistetaan niiden kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksien suojaa.

Rikostorjuntaa ja turvallisuutta edistävää vaikutusta on sillä, että Rajavartiolaitos voi tehokkaasti estää sen tutkittavaksi kuuluvia rikoksia.

Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan virkamiehet tarvitsevat koulutusta uuden lainsäädännön käyttöön ottamisen yhteydessä. Koulutusta voidaan järjestää myös PTR-viranomaisten

yhteistyönä. Käytännössä Rajavartiolaitos tukeutuu poliisin järjestämään salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja koskevaan koulutukseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Edellä tarkemmin selostetulla tavalla asiassa ehdotettavat muutokset perustuvat pitkälti esimerkiksi käytännön toiminnassa lainsäädännön sisällöstä teytyihin havaintoihin, joiden takia esitettyjen lainsäädäntötoimien katsotaan olevan perusteltuja. Erilaisia sääntelyvaihtoehtoja on pyritty tarpeen mukaan kuvaamaan nykytilan kuvauksessa kulloistakin muutettavaksi ehdotettavaa säännöstä koskevassa osiossa.

Pakkokeinolain 10 luvun 52 §:n 2 momentissa säädetään jatkossa (laki 452/2023) rikokseen liittymättömän ylimääräisen tiedon hävittämisestä. Valmistelussa harkittiin vastaavaa säännöstä myös Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin, mutta todettiin, ettei säännökselle ole tarvetta. Lain 48 § riittää kattamaan myös ne tilanteet, joita mainitussa pakkokeinolain muutoksessa tarkoitetaan.

6 Lausuntopalaute

[täydentyy]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa

16 § Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnan määritelmää ehdotetaan pykälän 1 momentissa muutettavaksi niin, että tunnistamistietojen hankkimisen sijaan kyse olisi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallussa olevien viestin välitystietojen hankkimisesta. Kysymys olisi välitystiedoista nimenomaan Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaissa tarkoitettussa merkityksessä. Muutoksella ei muutettaisi televalvonnan käyttöalaa.

18 § Televalvonnasta päättäminen

Edellä nykytilan kuvauksessa esitetyistä perusteluista johtuen pykälän 3 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että televalvontaa koskeva lupa voidaan antaa ja päätös tehdä vain luvan antopäivästä alkaen. Muutoksen perusteella olisi selvää, että lupaa ei voida myöntää alkamaan tulevana myöhempänä ajankohtana, vaikka edellinen lupa olisi vielä voimassa kyseiseen ajankohtaan asti.

Pykälän 4 momentista ehdotetaan poistettavaksi 6 kohta, joka koskee toimenpiteen kohteena olevaa teleosoitetta tai telepäätelaitetta. Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä ei enää lueteltaisi erikseen kaikkia niitä telepäätelaitteita tai -osoitteita, joita vaatimus tai päätös koskee. Tuomioistuimien voisi myöntää luvan yleisesti tietyn henkilön hallussa olevaan tai oletettavasti muuten käyttämään teleosoitteeseen tai -päätelaitteeseen näitä osoitteita tai laitteita yksilöimättä. Rajavartiolaitoksen ei tarvitsisi myöskään hakea erikseen yksittäisiä lupia sellaisille henkilön teleosoitteille tai -laitteille, jotka selviävät vasta luvan myöntämisen jälkeen. Myös tällaisiin teleosoitteisiin tai -laitteisiin kohdistuvia toimenpiteitä koskisi kuitenkin alkuperäisen päätöksen voimassaoloaika.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäksi niin, että siitä nimenomaisesti ilmenisi televalvonnan voivan kohdistua myös tuntemattoman henkilön telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Momentin 2 kohtaa täydennettäisiin niin, että henkilön ollessa tuntematon televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi edelleen mainittava toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaitte. Tällaisissa tilanteissa olisi edelleen perusteltua, että lupaa koskeva vaatimus ja päätös voitaisiin kohdistaa tiettyyn telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Vaatimus ja päätös tulisi kuitenkin kohdistaa telesoitteen tai telepäätelaitteen sijasta tiettyyn henkilöön välittömästi sen jälkeen, kun hänet pystytään nimeämään.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi toimenpiteen kohteena olevista telesoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa henkilö on tuntematon. Päätöksessä olisi mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien telesoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle. Säännös täydentäisi 4 momenttiin ehdotettua muutosta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vastuulla olisi selvittää henkilön käyttämät teleliittymät ja telepäätelaitteet ja tehdä näitä koskeva päätös. Päätös tulisi tehdä sekä silloin, jos kysymys olisi uutta televalvontalupaa koskevasta telesoitteista tai telepäätelaitteista että silloin, jos kysymys olisi uuden telesoitteen tai telepäätelaitteen lisäämisestä saman henkilön samaa rikosta koskevalle asialle. Perusteluilla toimenpiteen kohteena olevien telesoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle tarkoitettaisiin asianmukaisia perusteluita siitä, miksi juuri kyseisten osoitteiden tai laitteiden on katsottava olevan henkilön hallussa tai sellaisia, että hän oletettavasti niitä muuten käyttää. Olisi perusteltua, että telesoitteita tai telepäätelaitteita koskevassa päätöksessä viitataan siihen tuomioistuimen päätökseen, jolla on saatu lupa televalvontaan.

Henkilön käyttämien telesoitteiden ja -päätelaitteiden, joihin televalvonta kohdistuisi, yksilöintitietojen selvittäminen olisi edelleen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen virkavastuulla selvittävä asia. Tarkoituksena olisi, että riittävä etukäteisselvittäminen vähentäisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 50 §:n mukaisia tilanteita, joissa televalvonta kohdistuisi muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin.

23 § Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan Rajavartiolaitos saa kohdistaa henkilön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Edellä nykytilan arviointia koskevassa jaksossa todetun mukaisesti tietoverkossa tapahtuvalle ihmisten väliselle vuorovaikutukselle on tyypillistä, ettei toisen osapuolen henkilöllisyyttä aina tiedetä, vaan tämä voi esiintyä esimerkiksi nimimerkillä. Lisäksi tietoverkossa tapahtuvan peiteltyyn tiedonhankinnan dokumentointi voidaan toteuttaa helpommin ja tarkemmin kuin muussa peiteltyssä tiedonhankinnassa, joten jälkikäteen olisi luotettavasti selvitettävissä, kuinka peiteltyä tiedonhankintaa suoritettaessa on toimittu. Tietoverkkoympäristössä ei ole myöskään tavanomaisen peiteltyyn tiedonhankinnan mahdollisia turvallisuusriskejä. Nämä seikat vaikuttavat siihen, että tietoverkossa suoritettavalle peiteltylle tiedonhankinnalle olisi perusteltua olla alempi kynnyks kuin muulle peiteltylle tiedonhankinnalle.

Esimerkiksi matkustusasiakirjoihin liittyvät rikokset ovat siirtyneet merkittävässä määrin internetissä tehtäviksi. Niiden selvittämisessä tarvitaan tietoverkoissa käytössä olevia tiedonhankintakeinoja, joista peiteltyyn tiedonhankinnan voidaan arvioida olevan monissa tilanteissa tarpeellista ja välttämätöntä rikoksen estämiseksi.

25 § Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi edellä nykytilan kuvauksessa todetusti niin, että Rajavartiolaitos saisi kohdistaa teknistä kuuntelua tekniseen laitteeseen sen sijaintipaikasta riippumatta, jos kuuntelu kohdistuu vain tekniseen laitteeseen, eikä tilaan, jossa laite sijaitsee. Tarkoituksena on mahdollistaa niin sanottu näppäimistökuuntelu teknisenä kuunteluna silloin, kun kuuntelu kohdistuisi pelkästään laitteen näppäimistöön viestin sisällön selvittämiseksi eikä kuuntelulla saataisi tietoa siitä tilasta, jossa kyseinen laite sijaitsee.

39 § Menettely tuomioistuimessa

Pykälän 3 momentti ehdotetaan 18 §:ään ehdotettavien muutosten takia rajoitettavaksi koskemaan vain tilanteita, joissa epäillyn tuntemattomuuden vuoksi televalvontaa koskeva vaatimus ja päätös edelleen kohdistettaisiin tiettyyn toimenpiteen kohteena olevaan telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen.

44 § Kuuntelu- ja katselukiellot

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin tekninen laitetarkkailu. Muutos parantaisi tiedonhankinnan kohteen oikeusturvaa, sillä tekninen laitetarkkailu voi myös kohdistua sellaiseen luottamukselliseen viestiin, joka on kuuntelu- ja katselukiellon alainen.

48 § Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan edellä nykytilan kuvauksessa esitetyillä perusteilla lisättäväksi seuraavat kahden vuoden enimmäisrangaistuksella rangaistavissa olevat Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat Rajavartiolaitoksessa palvelevaa henkilöä koskevat epäillyt virkarikokset: lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen ja virka-aseman väärinkäyttäminen.

Ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytykset säilyisivät muuten ennallaan. Ylimääräistä tietoa saisi ehdotuksen johdosta jatkossa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja kyse olisi jostakin mainitusta rikoksesta.

50 § Televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Pykälän 1 momenttiin ja otsikkoon sisällytettäisiin televalvonta. Lisäksi muotoilua selvennettäisiin niin, että tiedonhankintakeinon käytön keskeyttäminen ja tallenteiden ja tietojen sekä näitä koskevien muistiinpanojen hävittämisvelvollisuus koskisi nimenomaan pykälässä tarkoitettuja tilanteita. Jos esimerkiksi televalvonnan kohteena oleva epäilty ei käyttäisi valvonnan kohteena olevaa teleliittymää lainkaan, televalvonta olisi tältä osin keskeytettävä kokonaan ja sillä saadut tiedot ja näitä koskevat muistiinpanot poistettava. Jos kuitenkin kysymys olisi siitä, että epäillyn käytössä olevaa teleliittymää on vain välissä käyttänyt toinen henkilö, säännös edellyttäisi vain tällöin saatujen tietojen poistamista televalvonnan kokonaan lopettamisen sijaan.

Pykälää ehdotetaan selkeytettäväksi niin, että teknistä laitetarkkailua koskeva viimeinen virke erotettaisiin pykälän 2 momentiksi. Säännöksen sanamuoto muutettaisiin vastaamaan lain 31 §:n 2 momenttia (laki 461/2023).

52 § Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi televalvontaa koskevassa nykytilan kuvauksessa esitetyistä syistä johtuen säännös siitä, että henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet. Muutoksen tarkoituksena on myös tiedonhankinnan kohteen jälkikäteisten oikeusturvakeinojen käytön mahdollistamiseksi varmistaa, että tiedonhankinnan kohde saa häneen kohdistuneen televalvonnan lisäksi tietoonsa sen, mihin osoitteisiin tai laitteisiin toimenpide on kohdistunut. Samalla myös pykälän 4 momentissa tarkoitettu luvan myöntänyt tuomioistuin saisi tiedon asiasta.

55 § Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Pykälää ja sen otsikkoa muutettaisiin 16 §:ään ehdotettujen muutosten takia niin, että "teleyrityksen" sijasta viitataan "viestinnän välittäjään".

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:n 4 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä laissa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä. Ehdotetun lainsäädännön johdosta on tarkasteltava mahdollisesti aiheuttavat muutostarpeet esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annettuun valtioneuvoston asetukseen (122/2014).

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan viimeistään 1.1.2024. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan mahdollisimman yhtä aikaa pakkokeinolain ja poliisilain vastaavien muutosten kanssa (laki 452/2023 ja 492/2023). Pakkokeinolain ja poliisilain vastaavat muutokset tulevat voimaan 1.10.2023. Yhtäaikainen voimaantulo pakkokeinolain ja poliisilain muutosten kanssa helpottaisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain soveltamista viranomaisissa ja tuomioistuimissa.

Lain voimaantulo edellyttää PTR-viranomaisten yhteistyötä sekä riittävää viranomaiskoulutusta.

Lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan lain voimaan tullessa voimassa oleviin salaisiin tiedonhankintakeinoihin sovellettaisiin uuden lain säännöksiä. Sanottu tarkoittaisi ensiksikin sitä, että ennen lain voimaantuloa määrätty jatkuvakestoinen tiedonhankintakeino säilyisi voimassa uuden lain voimaantullessa. Tiedonhankintakeinon voimassapysymiseen ja kumoamiseen kuten muutenkin sen voimassa ollessa suoritettaviin toimenpiteisiin sovellettaisiin uuden lain säännöksiä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Useat esityksessä ehdotettavat muutokset ovat merkittäviä sekä toimivaltuuksien kohteena olevien henkilöiden että sääntelyä käytännössä soveltavan Rajavartiolaitoksen kannalta. Tämän vuoksi ehdotetun lainsäädännön toimivuutta tulee sen voimaantultua seurata sen varmistamiseksi, että ehdotuksilla saavutetaan niillä tavoitellut vaikutukset. Vastaavasti tulee seurata uudistuksen vaikutuksia rajavartioviranomaisten työhön.

11 Suhde muihin esityksiin

Oikeusministeriössä on asetettu elokuussa 2021 julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta käsittelevä työryhmä, jonka yhtenä tehtävänä on valmistella ehdotus tarvittavista pakkokeinojen ja

poliisin toimivaltuuksien käyttämiseen liittyvistä vahingonkorvausoikeudellisista erityissäännöksistä (OM045:00/2021). Työryhmämietintö oli lausuntokierroksella talvella 2023. Työryhmän toimeksiantoon kuuluvia kysymyksiä ei ole tarkasteltu tässä esityksessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen nykytilan kuvauksessa sekä säännöskohtaisissa perusteluissa on jo edellä arvioitu perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja suojaamiseen liittyviä kysymyksiä siltä osin kuin niillä on vaikutusta siihen, minkälaisiksi ehdotetut säännökset muodostuvat ja miten niitä tulisi tulkita. Huomioon on otettu myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannanotot.

Rikostorjunnan toimenpiteillä puututaan perustuslaissa turvatuista perusoikeuksista erityisesti perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, 9 §:n 1 momentissa turvattuun liikkumisvapauteen, 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan ja 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan. Lisäksi ehdotuksia arvioitaessa merkitystä on myös perustuslain 21 §:n säännöksillä oikeusturvasta. Samaan aikaan on selvää, että rikosten estäminen, paljastaminen ja eräiden vaarojen torjuminen ovat tavoitteita, joiden saavuttamista yleinen etu ja yhteiskunnallinen intressi voimakkaasti edellyttää.

Perustuslain kannalta merkityksellisimpinä voidaan lähtökohtaisesti pitää lainsäädäntömuutoksia, joilla annetaan viranomaisille uusia yksilöön kohdistuvia toimivaltuuksia tai laajennetaan jo olemassa olevia toimivaltuuksia taikka joilla muuten rajoitetaan yksilön oikeuksia tai toimintavapautta. Huomiota voidaan tältä osin kiinnittää siihen, että esityksessä ei ehdoteta kokonaan uusia toimivaltuuksia. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan jo olemassa oleviin toimivaltuuksiin tiettyjä muutoksia, joista osa on luonteeltaan toimivaltuuden käyttöalaa laajentavia. Esitystä on tältä osin arvioitava perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten kannalta ottaen samalla huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset kuten rajoituksen tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyyden, suhteellisuusvaatimuksen täyttyminen perusoikeutta rajoitettaessa, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja rajoituksen ristiinriidattomuus Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Esityksen sisältöön on vaikuttanut myös perustuslain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Esityksessä on siksi pyritty viranomaistoimivaltuuksien kattavaan ja täsmälliseen sääntelyyn. Sääntelyn kehittämiseen tällä tavalla liittyy viranomaistoimivaltuuksien kohteena olevien henkilöiden oikeusaseman parantaminen mukaan lukien oikeusturvajärjestelyjen kohentaminen.

12.1 Salaiset tiedonhankintakeinot

12.1.1 Yleistä

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan 3 lukuun ehdotetaan eräitä perusoikeusrajoitusten kannalta merkityksellisiä muutoksia. Luvun osalta merkitystä on tässä tarkastelussa ennen kaikkea perustuslain 10 §:llä, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu ja henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Lailla voidaan kuitenkin säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä ja välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen esimerkiksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana.

Rikoksen tutkinnan voidaan sanonnallisesti ymmärtää tarkoittavan vain jo tehtyjen rikosten selvittämistä. Rikoksen tutkintana pidetään perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettussa mielessä kuitenkin myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei vielä olisi ehtinyt toteutuneen teon asteelle (PeVL 2/1996 vp, s. 2/I, PeVL 5/1999 vp, s. 2–3). Näin ollen esimerkiksi televalvontaa on katsottu perustuslain 10 §:n 3 momentin estämättä voitavan käyttää tiettyjen rikosten estämiseen (PeVL 5/1999 vp; PeVL 2/1996 vp).

Perustuslakivaliokunta otti kyseisen lainkohdan tulkintaan kantaa myös perustuslain muuttamista koskeneessa mietinnössään PeVM 4/2018 vp (s. 5–6). Valiokunta toteaa, että perustuslain 10 §:n 3 momentin rajoituslauseketta on jo ennen uuden perustuslain voimaantuloa (ks. esim. PeVL 2/1996 vp, PeVL 5/1999 vp) tulkittu varsin johdonmukaisesti siten, että rikoksen tutkintana pidetään sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi vielä edennyt toteutuneen teon asteelle. Tältä osin tulkinta on vakiintunut eikä siitä ole epäselvyyttä.

12.1.2 Televalvonta ja telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen

Televalvontaan liittyen esityksessä ehdotetaan, että televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi tiettyjä yksilöityjä telesoitteita tai telepäätelaitteita koskien, vaan arvioitavana olisi, voidaanko televalvontaa kohdistaa mihin tahansa tietyn tiedonhankinnan kohteen käytössä olevaan telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Henkilön käyttämien telesoitteiden ja -päätelaitteiden yksilöintitietojen selvittäminen jäisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen virkavastuulla selvitettäväksi asiaksi. Tämän olisi tehtävä toimenpiteen kohteena olevista telesoitteista tai telepäätelaitteista erillinen päätös, jossa olisi nimenomaisesti perusteltava syyt toimenpiteen kohteena olevien telesoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle. Samalla asiaan liittyvää Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 50 §:n säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että se koskisi myös televalvonnan keskeyttämistä, jos käy ilmi, että televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin. Lisäksi tiedonhankinnan kohteelle televalvonnasta jälkikäteen tehtävässä ilmoituksessa olisi yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet telesoitteet ja telepäätelaitteet.

Perustuslakivaliokunta on todennut pakkokeinolakiin ehdotettua vastaavaa muutosta käsitellessään, että ehdotus tarkoittaa, että televalvonnan laajuus ja kohdistuminen henkilön hallussa olevaan tai muuten hänen käyttämäkseen oletettuun laitteeseen tai osoitteeseen jää riippumaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai suojelupoliisin päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöksestä. Ehdotus merkitsee perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan huomattavaa ja periaatteellisesti merkittävää muutosta perustuslain 10 §:ssä turvatun luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamista koskevaan lainsäädäntöön. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ehdotettu muutos on omiaan heikentämään telepakkokeinojen käyttöä koskevaa oikeussuojaa (PeVL 98/2022 vp, s. 3–4). Vastaavalla tavalla perustuslakivaliokunta on todennut käsitellessään poliisilakiin ehdotettua vastaavaa muutosta ja katsonut sen olevan omiaan heikentämään salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä koskevaa oikeussuojaa (PeVL 99/2022 vp, s. 2–3).

Ehdotettu muutos ei tarkoita televalvonnan edellytysten muuttamista. Tuomioistuin päättäisi edelleenkin henkilöstä, jonka viestintään televalvonta kohdistuu. Henkilön käyttämien telesoitteiden ja -päätelaitteiden yksilöintitietojen selvittäminen jäisi edelleen Rajavartiolaitoksen virkavastuulla selvitettäväksi asiaksi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies tekisi toimenpiteen kohteena olevista telesoitteista tai telepäätelaitteista erillisen päätöksen, jossa tulisi nimenomaisesti perustella, miksi toimenpiteen kohteeksi on valittu juuri kyseessä olevat telesoitteet tai telepäätelaitteet. Päätös olisi Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 62 §:ssä tarkoitettun

laillisuusvalvonnan piirissä. Päätöksen perusteluvelvollisuutta, jälkivalvontaa ja oikeusturvatakeita korostettaisiin myös muuttamalla Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevaa 52 §:ää niin, että televalvontaa koskevassa ilmoituksessa tiedonhankinnan kohteelle olisi yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet telesoitteet ja telepäätelaitteet. Samalla myös pykälän 4 momentissa tarkoitettu luvan myöntänyt tuomioistuimien saisi tiedon asiasta.

Sanotuista syystä ehdotusta ei ole pidettävä perusoikeuksien suojan kannalta ongelmallisena.

12.1.3 Peitelty tiedonhankinta

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 23 §:ssä tarkoitettu peitelty tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä myös estettäessä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Peitelty tiedonhankinnan mahdollistamista alemmalla kynnyksellä tietoverkoissa kuin varsinaista peiteltyä tiedonhankintaa voidaan perustella ennen kaikkea sillä, että tietoverkossa tapahtuvalle ihmisten väliselle vuorovaikutukselle on jo sinänsä tyypillistä, ettei toisen osapuolen henkilöllisyyttä aina tiedetä, vaan tämä voi esiintyä esimerkiksi nimimerkillä. Lisäksi tietoverkossa tapahtuvan toiminnan dokumentointi voidaan toteuttaa helpommin ja tarkemmin kuin muussa peiteltyssä tiedonhankinnassa, joten jälkikäteen on luotettavasti selvitettävissä, kuinka peiteltyssä tiedonhankinnassa on toimittu. Tietoverkko-ympäristössä ei ole myöskään muussa ympäristössä tapahtuvan toiminnan turvallisuusriskejä.

Muutosta ei ole pidettävä perusoikeuksien suojan kannalta ongelmallisena.

12.1.4 Ylimääräinen tieto

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 48 §:n 2 momentissa ylimääräisen tiedon käyttö mahdollistettaisiin myös Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön epäillyn rikoslain 40 luvussa tarkoitetun lahjuksen ottamisen, virkasalaisuuden rikkomisen ja virka-aseman väärinkäyttämisen selvittämisessä. Kaikkien lisättäväksi ehdotettavien rikosten enimmäisrangaistuksena on kaksi vuotta vankeutta. Edellä todetun mukaisesti eduskunnan perustuslakivaliokunta on pitänyt ylimääräisen tiedon käytön mahdollistavien rikosten osalta välttämättömänä, että edellytyksenä oleva enimmäisrangaistusraja on korkeampi kuin kaksi vuotta vankeutta. Estettä ei perustuslakivaliokunnan mukaan ole kuitenkaan ollut sille, että säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisiakin yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat muihin momentissa tarkoitettuihin rikoksiin ja jotka täyttävät tuolloisessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tuollaisina rikoksina erityisesti momentissa nykyään lueteltuja rikoksia sekä rikoslain 25 luvun 3 b §:n mukaista laitonta adoptio-suostumuksen hankkimista, jonka lakivaliokunta on kuitenkin jättänyt pois momentista (PeVL 32/2013 vp s. 7, LaVM 17/2013 vp s. 7).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että kahden vuoden enimmäisrangaistusvaatimus toisi sääntelyn piiriin useita sellaisia rikoksia, joita ei voida pitää tuolloisessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettuina yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavina rikoksina (PeVL 32/2013 vp s. 6–7). Perustuslakivaliokunta ei aikaisemmin ole pitänyt ongelmattomana sääntelyä, joka olisi merkinnyt ylimääräisen tiedon käytön mahdollistamista sellaisen rikosten selvittämisessä, joista käytännössä useimmiten seuraa vain sakkorangaistus (PeVL 32/2013 vp, s. 7/I, PeVL 98/2022, s. 5 ja PeVL 99/2022 vp, s. 4–5).

Vaikuttaa selvältä, että säännökseen lisättäväksi ehdotetut virkarikokset ovat sellaisia, joiden yhteiskunnallinen selvittämisintressi on varsin suuri. Kyseiset rikokset voivat vaikuttaa varsin

vahingollisesti esimerkiksi viranomaisten toimintaa kohtaan tunnettuun luottamukseen. Lisätäväksi ehdotettuja rikoksia voidaankin pitää sellaisina, että ne vakavuusasteeltaan rinnastuvat muihin momentissa nykyään tarkoitettuihin rikoksiin ja että ne vaarantavat yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta. Sanotun johdosta ehdotusta ei ole pidettävä perusoikeuksien suojan kannalta ongelmallisena.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 16 §:n 1 momentti, 18 §:n 3 ja 4 momentti, 25 §:n 3 momentti, 39 §:n 3 momentti, 44 §, 48 §:n 2 momentti, 50 §, 52 §:n 1 momentti ja 55 §, sekä
lisätään 18 §:ään uusi 5 momentti ja 23 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

16 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnalla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitetun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 43 kohdassa tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. Välitystiedolla tarkoitetaan tässä laissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

18 §

Televalvonnasta päättäminen

Lupa voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä tai päätöksen tekopäivästä alkaen enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja lupa tai päätös voi koskea myös luvan antamista tai päätöksen tekemistä edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
- 2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaitte;
- 3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat;
- 4) suostumus, jos se on televalvonnan käytön edellytys;
- 5) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;
- 6) televalvonnan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;
- 7) mahdolliset televalvonnan rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa epäilty on tuntematon. Päätöksessä on

mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

23 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Rajavartiolaitos saa kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Rajavartiolaitoksella on oikeus sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta.

39 §

Menettely tuomioistuimessa

Jos henkilö on 18 §:n 4 momentin 2 kohdan mukaisesti tuntematon ja tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voidaan käsitellä mainitun rajavartiomiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu.

44 §

Kuuntelu- ja katselukiellot

Teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä laitetarkkailua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää.

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön rikoslain 40 luvussa tarkoitetusta lahjuksen ottamisesta, virkasalaisuuden rikkomisesta tai virka-aseman väärinkäyttämisestä;

50 §

Televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on tältä osin keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä tällaiset televalvonnalla saadut tiedot ja kuuntelulla saadut tallenteet sekä tällaisilla tiedonhankintakeinoilla saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet telesoitteet ja telepäätelaitteet.

55 §

Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Viestinnän välittäjän on ilman aiheutonta viivytystä tehtävä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toteuttaa televalvonnan teknisellä laitteella. Viestinnän välittäjän on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.2023

Pääministeri

Sisäministeri

1.

Laki

rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 16 §:n 1 momentti, 18 §:n 3 ja 4 momentti, 25 §:n 3 momentti, 39 §:n 3 momentti, 44 §, 48 §:n 2 momentti, 50 §, 52 §:n 1 momentti ja 55 §, sekä

lisätään 18 §:ään uusi 5 momentti ja 23 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonta ja sen edellytykset

Televalvonnalla tarkoitetaan tässä laissa tunnistamistietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty tietoyhteiskuntakaareissa (917/2014) tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Tunnistamistiedolla* tarkoitetaan tietoyhteiskuntakaaren 3 §:n 40 kohdassa tarkoitettua oikeus- tai luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevaa tietoa, jota käsitellään viestien välittämiseksi.

Televalvonnalla tarkoitetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:n 36 kohdassa tarkoitettun viestinnän välittäjän hallussa olevien välitystietojen hankkimista viestistä, joka on lähetetty sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 43 kohdassa tarkoitettuun yleiseen viestintäverkkoon tai siihen liitettyyn viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen, sekä teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon hankkimista taikka osoitteen tai laitteen käytön tilapäistä estämistä. *Välitystiedolla* tarkoitetaan tässä laissa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 7 kohdassa tarkoitettuun käyttäjään tai mainitun pykälän 30 kohdassa tarkoitettuun tilaajaan yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi.

Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien tai

Rajavartiolaitokselle voidaan sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien tai

Voimassa oleva laki

käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen;
- 2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen; tai
- 3) törkeään metsästysrikokseen.

18 §

Televalvonnasta päättäminen

Tuomioistuin päättää 16 §:n 2 momentissa sekä 17 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua televalvonnan käytön aloittamisesta.

Lupa voidaan antaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja se voi koskea myös luvan antamista edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
- 2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen;
- 3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat;
- 4) suostumus, jos se on televalvonnan käytön edellytys;

Ehdotus

käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen;
- 2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen; tai
- 3) törkeään metsästysrikokseen.

18 §

Televalvonnasta päättäminen

Tuomioistuin päättää 16 §:n 2 momentissa sekä 17 §:ssä tarkoitetusta televalvonnasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu televalvontaa koskeva asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta siihen asti, kunnes tuomioistuin on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua televalvonnan käytön aloittamisesta.

Lupa voidaan antaa *ja päätös tehdä luvan antopäivästä tai päätöksen tekopäivästä alkaen* enintään kuukaudeksi kerrallaan, ja *lupa tai päätös* voi koskea myös luvan antamista *tai päätöksen tekemistä* edeltänyttä määrättyä aikaa, joka voi olla kuukautta pidempi.

Televalvontaa koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen perusteena oleva rikos ja sen oletettu tekoaika;
- 2) henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen *tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaite*;
- 3) tosiseikat, joihin henkilöön kohdistuva epäily ja televalvonnan edellytykset perustuvat;
- 4) suostumus, jos se on televalvonnan käytön edellytys;

Voimassa oleva laki

5) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

6) *toimenpiteen kohteena oleva teleosoite tai telepäätelaitte;*

7) televalvonnan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

8) mahdolliset televalvonnan rajoitukset ja ehdot.

Ehdotus

5) luvan voimassaoloaika kellonajan tarkkuudella;

6) televalvonnan suorittamista johtava ja valvova pidättämiseen oikeutettu virkamies;

7) mahdolliset televalvonnan rajoitukset ja ehdot.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista lukuun ottamatta tilanteita, joissa epäilty on tuntematon. Päätöksessä on mainittava perustelut toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle.

23 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään väärää, harhauttavaa tai peiteltyjä tietoja.

Rajavartiolaitos saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen; tai

2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen.

Peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella.

23 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Peitellyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa rajavartiomiehen tehtävän salaamiseksi käytetään väärää, harhauttavaa tai peiteltyjä tietoja.

Rajavartiolaitos saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

1) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen; tai

2) törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen ja siihen liittyvään ihmiskaupparikokseen.

Peitelty tiedonhankinta ei ole sallittua asunnossa edes asunnonhaltijan myötävaikutuksella.

Rajavartiolaitos saa kohdistaa henkilöön peiteltyä tiedonhankintaa tietoverkossa sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitettun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojeuttavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

25 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tietyn henkilön sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka 4 momentissa tarkoitettun henkilön toiminnan selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Rajavartiolaitoksella on oikeus sen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi vakituiseen asumiseen käytettävän tilan ulkopuolella olevan henkilön tekniseen kuunteluun. Rajavartiolaitokselle voidaan antaa lupa myös viranomaisen tiloissa olevan rikoksen johdosta vapautensa menettäneen henkilön tekniseen kuunteluun. Kuuntelu voidaan toteuttaa kohdistamalla se tilaan tai muuhun paikkaan, jossa tiedonhankinnan kohteena olevan henkilön voidaan olettaa todennäköisesti oleskelevan tai käyvän. *Rajavartiolaitos saa kohdistaa pelkästään tekniseen laitteeseen kohdistuvaa teknistä kuuntelua laitteen sijaintipaikasta riippumatta.*

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksella on aina 2 momentin estämättä oikeus lyhytaikaiseen tekniseen kuunteluun, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojeuttavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

39 §

39 §

*Menettely tuomioistuimessa**Menettely tuomioistuimessa*

Salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen rajavartiomiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voidaan käsitellä mainitun rajavartiomiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu.

Asia voidaan ratkaista kuulematta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 17 §:ssä tarkoitettua asiaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle on kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen rikoksen estämiseen liittyvästä syystä ole estettä. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai katselua koskevaa asiaa henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Salaista tiedonhankintaa koskevan lupa-asian käsittelemisessä ja ratkaisemisessa tuomioistuimessa noudatetaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käyttöä koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen rajavartiomiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Jos henkilö on 18 §:n 4 momentin 2 kohdan mukaisesti tuntematon ja tuomioistuin on myöntänyt luvan televalvontaan, se saa tutkia ja ratkaista luvan myöntämistä uuteen teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen koskevan asian vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä rajavartiomiehen läsnä olematta, jos on kulunut vähemmän kuin kuukausi samaa estettävää rikosta koskevan lupa-asian suullisesta käsittelystä. Asia voidaan käsitellä mainitun rajavartiomiehen läsnä olematta myös, jos tiedonhankintakeinon käyttö on jo lopetettu.

Asia voidaan ratkaista kuulematta henkilöä, jonka perustellusti voidaan olettaa syyllistyvän tai syyllistyneen Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaan rikokseen, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen taikka kuunneltavan tai katseltavan tilan haltijaa. Käsiteltäessä 17 §:ssä tarkoitettua asiaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijalle on kuitenkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei siihen rikoksen estämiseen liittyvästä syystä ole estettä. Käsiteltäessä vapautensa menettäneen teknistä kuuntelua tai katselua koskevaa asiaa henkilöä säilyttävän laitoksen edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se ole hänen aikaisempi kuulemisensa huomioon ottaen tarpeetonta.

Voimassa oleva laki

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

44 §

Kuuntelu- ja katselukiellot

Teknistä kuuntelua ja teknistä katselua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää.

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen

Ehdotus

Lupa-asiassa annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätöksestä saa ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

44 §

Kuuntelu- ja katselukiellot

Teknistä kuuntelua, teknistä katselua ja teknistä laitetarkkailua koskeviin kieltoihin sovelletaan pakkokeinolain 10 luvun 52 §:ää.

48 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvaa rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu.

Rajavartiolaitos saa käyttää ylimääräistä tietoa myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on *Rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön rikoslain 40 luvussa tarkoitettusta lahjuksen ottamisesta, virkasalaisuuden rikkomisesta tai virka-aseman väärinkäyttämisestä*.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseksi, Rajavartiolaitoksen

Voimassa oleva laki

rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengen, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

50 §

Teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä kuuntelulla saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu viestin sisältöön tai tunnistamistietoihin taikka että 31 §:n 3 momentissa tarkoitettu henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Ehdotus

rikostorjunnan toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengen, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi. Jos edellä mainitun vaaran tai vahingon estäminen ei kuulu Rajavartiolaitoksen toimivaltaan, asia siirretään viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen estämiseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä.

50 §

Televalvonnan, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Jos käy ilmi, että *televalvonta kohdistuu muuhun kuin luvan kohteena olevalta henkilöltä lähtöisin olevaan tai hänelle tarkoitettuun viestiin taikka että* teknisen kuuntelun kohteena oleva henkilö ei oleskele kuunneltavassa tilassa tai muussa paikassa, tiedonhankintakeinon käyttö on *tältä osin* keskeytettävä niin pian kuin mahdollista sekä *tällaiset televalvonnalla saadut tiedot ja* kuuntelulla saadut tallenteet *sekä tällaisilla tiedonhankintakeinoilla* saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä.

Velvollisuus keskeyttämiseen sekä tallenteiden ja muistiinpanojen hävittämiseen koskee myös teknistä laitetarkkailua, jos käy ilmi, että tarkkailu kohdistuu *sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta televalvonnasta ja muusta teknisestä tarkkailusta kuin laitetarkkailusta säädetään tässä luvussa, taikka että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei käytä tarkkailun kohteena olevaa laitetta.*

52 §

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta.

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitettun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheutonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta ja peitelystä tiedonhankinnasta ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan 39 §:ää.

Televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpilaskusta on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä on kuitenkin ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle viimeistään vuoden kuluttua sen käytön lopettamisesta. *Henkilöön kohdistettua televalvontaa koskevassa ilmoituksessa on yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet telesoitteet ja telepäätelaitteet.*

Tuomioistuin voi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta päättää, että 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Jos tiedonhankinnan kohteen henkilöllisyys ei ole tiedossa 1 tai 2 momentissa tarkoitettun määräajan tai lykkäyksen päättyessä, tiedonhankintakeinon käytöstä on ilmoitettava kirjallisesti ilman aiheutonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Kohteelle ilmoittamisesta on samalla annettava kirjallisesti tieto luvan myöntäneelle tuomioistuimelle.

Suunnitelmallisesta tarkkailusta ja peitelystä tiedonhankinnasta ei ole velvollisuutta ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle, jos asiassa ei ole aloitettu esitutkintaa. Jos esitutkinta aloitetaan, noudatetaan pakkokeinolain 10 luvun 60 §:ää.

Kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 2 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus asianmukaisesti valvoa oikeuttaan.

Ilmoitusta koskevan asian käsittelyssä tuomioistuimessa noudatetaan 39 §:ää.

Voimassa oleva laki

55 §

Teleyrityksen avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Teleyrityksen on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toteuttaa televalvonnan teknisellä laitteella. Teleyrityksen on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Ehdotus

55 §

Viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Viestinnän välittäjän on ilman aiheetonta viivytystä tehtävä televerkkoon televalvonnan edellyttämät kytkennät. Sama koskee myös niitä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toteuttaa televalvonnan teknisellä laitteella. *Viestinnän välittäjän* on lisäksi annettava pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käyttöön hallussaan olevat teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
—————